

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pöli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 6. oktobra 1880.

Obseg: Naznanilo novega šolskega leta podkovske in živinozdravske šole v Ljubljani. — Nova postava o ponarejanju vina. — Luna in rastline. — Letno zborovanje društev: „Udovsko učiteljsko društvo“, „Slov. učiteljsko društvo“ in „Narodna šola“ v Ljubljani. (Dal.) — Nekaterih današnjih narodov ženitovanjski običaji. — Medvedova koža. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.**Naznanilo novega šolskega leta****podkovske in živinozdravske šole v Ljubljani.**

Novo šolsko leto se začne 15. dne prihodnjega meseca novembra.

Kdor želi v podkovsko šolo sprejet biti, se mora izkazati: 1) s spriĉalom, da se je pri kakem kovaĉu za kovaškega pomoĉnika (ksela) izuĉil in da je sposoben uĉiti se podkovstva bolnih ali sicer napaĉnih kopit, 2) z domovinskim listom, 3) s spriĉbo svojega fajmoštra, da je poštene obnaše, in 4) da zna vsaj brati slovensko.

Ta šola traja pol leta. Kdor konec leta preskušnjo dobro prestopi, more po postavi od leta 1873. patent podkovskega mojstra dobiti; drugaĉe po postavi ne more nobeden postati kovašk mojster, ki ni po postavi predpisane preskušnje dobro prestal.

S podkovsko šolo pa je združena živinozdravska šola, katera celo leto traja. To šolo zamorejo ob enem obiskovati kovaĉi pa tudi drugi mladenĉi, kateri se želijo umne živinoreje in pa ozdravljanja bolne živine nauĉiti za svoje lastno gospodarstvo ali da so živinozdravniški pomoĉniki in izkušeni mesogledi. Kdor hoĉe v to šolo sprejet biti, se mora izkazati: 1) z domovinskim listom, 2) s spriĉalom svojega fajmoštra, da je poštene obnaše in vsaj 18 let star, in 3) da zna slovenski brati in pisati.

Nauk v obeh šolah je v domaĉem (slovenskem) jeziku in brez plaĉila; vsak uĉenec ima skrbeti le za to, da si za šolski ĉas oskrbi živež in stanovanje ter potrebne šolske bukve. Sl. deželni zbor kranjski je za uĉence iz Kranjskega dovolil 3 štipendije po 60 gld.

Ker je po slovenskih deželah še zmerom premalo popolno izuĉenih kovaĉev in celó malo živinozdravniških pomoĉnikov, ki bi v sili pomagali, ali pa službo povsod postavno vpeljanega mesogledstva opravljali, zato naj bi županstva svojo skrb obrnila na to, da na stroške občine pridejo za nauk sposobni mladenĉi v to šolo.

V Ljubljani 3. oktobra 1880.

Karol baron Wurzbach,
predsednik c. kr. kmetijske
družbe kranjske.

Dr. Jan. Bleiweis,
vodja podkovske in živi-
nozdravske šole.

Nova postava o ponarejanju vina.

Mnoge praviĉne pritožbe, da se ĉedalje veĉ takega vina nareja in prodaja, ki — kakor naši ljudje dobro pravijo — ni „na tri zrastlo“, ampak je le vinu podobna mešanica, kateri Nemci „Kunstwein“ (umeteljno vino) pravijo, so napotile vlado, da je v brambo poštene vina državnemu zboru predložila postavo, ki je potrjena od cesarja, ravnokar bila razglašena.

Postava ta ima 5. §§. Jedro njeno je §. 4., ki se glasi tako-le: Vinu podobne pijaĉe ali narejanje pijaĉ iz grozdjevega soka, kateremu so primešane take stvari, po katerih se ima le veĉ vinu podobne pijaĉe narediti, ne pa vino zboljšati ali bolj stanovitno narediti, se ne smejo pod imenom vina prodajati ali kot vino toĉiti. §. 5. pa določuje kazni, ĉe se kdo zoper §. 4. pregreši, na 25 do 500 gold. v denarji ali pa, kjer se denarna kazen ne more iztirjati, v zapor za toliko dni, da se globa z zaporom pobota; en dan zavora se šteje za 5 gold. kazni v denarji. ĉe pa je za vino prodajana pijaĉa tudi zdravju škodljiva, zapade tako ponarejanje še hujim kaznim na denarji ali zaporu; tak denar dohaja ubožni kasi tiste soseske, kjer se je taka sleparija zgodila; kazen pa se ima na stroške obsojenca v deželnem ĉasniku in vrh tega tudi še po vseh tistih potih razglasiti, kakor je navada v dotiĉnem kraju.

Živo želeto je, da bi se sleparijam ponarejenega vina, ki se za pravo vino prodaja in toĉi, ostro na pête stopalo.

Luna in rastline.*)

Visokouĉeni natoroznanec Arago je dokazal, da ni res, da bi luna mrazila rastline. Svetloba lune ni po mislih imenovanega moža niĉ druzega nego le znamenje ĉistega in jasnega neba, in ravno zavoljo teh jasnih noĉi nastopijo tako imenovani ponoĉni mrazi; luna ni nikakor tega mraza kriva, mraz bi gotovo ob ĉistem in jasnem nebu nastopil, ĉe bi luna se tudi ne bila prikazala.

Po teh mislih nima luna nobene posebne moĉi do tega, da je mrzlo ali toplo. Ali je pa s tem, kar ta teorija trdi, uže vse do gotovega dognano, da nima luna sploh nobene moĉi do toplomera, in da jo ima le do rastlinstva, in ali je luna posebno meseca malega

*) Odgovor na vprašanje: ali ima luna res veliko moĉ do rastlinstva? Vred.

travna rastlinstvu škodljiva ali ne, tega ni še nobeden spričal.

Naj to reč malo pretresemo, ker je kmetovalcem in vrtnarjem dosti na nji ležeče.

1. Rastlinstvo potrebuje za svojo rast mnogoterih pripomočkov, med katerimi ste primerna gorkota in mokrota. Al vsakdo tudi vé, da nobena rastlina se ne bo dobro počutila, če jej potrebne svetlobe primanjkuje. Odtegni svetlobo kateri koli rastlini, kmalu se boš prepričal, da se ti ne bo brez nje ponašala, le medlela ti bo, kakor lešrba, kateri olja primanjkuje. Do dobrega znano je, da perje pri svetlobi podnevi ogelno kislino iz zraka srka, v temoti ponoči pa ta gaz iz sebe puhti. Da rastlina v temoti raste, pride po gosp. Gasparinovich mislih od tod, ker se piskričasta kožica rastlin podaljšuje, brez da bi ogelca kaj srkala in se lesno lakno narejalo; če je pa rastlina na svetlem, se ogelc z rastlinjem zedinuje, in rastlina sama na sebi raste, da je veselje, tem bolj pa, kolikor več svetlobe ima.

2. Ali ima pa to oživljajočo moč samo solnčna svetloba? Tega ne more nihče popolno spričati. Skušnja še celó dokazuje, da umetno ali nalašč napravljeno razsvitljenje rast ravno toliko pospešuje, kakor solnčna svetloba. Potem takem tudi svetloba lune rastlinstvu ravno tako pomaga kakor vsaka druga svetloba.

3. Če je tedaj temu tako, mora rastlina ob luninem svitu ravno tako rasti kakor čez dan in tudi čez noč ne bo počivala, če ni noč pretemna; če je pa noč zlo temna, pa tudi rastlina spi. Po teoretičnem smislu tedaj lunina svetloba rast rastlinsko jako pospešuje.

4. Ta rast bo pa vsled lunine svetlobe toliko živejša, kolikor večja je gorkota ponoči, in ker je pred polnočjo gorkeje kakor po polnoči, bi morala po teoretičnih pravilih rastlina bolj rasti, kedar mesec raste, to je, pri večerni luni, kakor če luna pojemlje ali o dobi jutranje lune, in polna luna bi bila najglednejša za mnogovrstno rastlinstvo.

5. Če pa more polna luna o cvetji ali o godenji rastlinstva več pripomagati k razvitju in več ali manj tudi k ponašanju sadežev, se dá tudi misliti, da ima prememba lune vse leto do rastlinstva mnogovrstno moč.

6. Ravno tako se lahko razume, če so mlade rastlinice iz zemlje ob ščipu ali polni luni pribodle in lunina svetloba njih rast pospešuje, da je tudi dobro, da se o setvi na luno pazi, in da ni vse eno, ali se o mladi ali polni luni seje ali sadi. Stari pregovorikušenih vrtnarjev in gospodarjev niso tedaj o tem čisto prazni, ako ni družih veljavnih vzrokov, zavolj katerih umen kmetovalec ne more gledati v pratko na luno.

7. Na nobeno stran ni tedaj neumno, meniti, da ima luna moč do rastlin. Vprašanje je le: ali nje moč tudi v resnici kaj izdá? Nejeveren Tomaž bo o tem vsak, komur le to v glavi tiči, da lunina svetloba je le slaba svetloba in da malo svetlobe ne more veliko moči imeti do rastlinstva. Pa kdo more spričati, da bi bilo to res? Morebiti pa v tem leži skrivnost, da svetloba na gornji plati perja, senca pa na spodnji strani dela nekako nasprotnost, katera ravno pospešuje rast in življenje rastlinsko. Kdo vé, ali bi svetloba toliko moči imela, ako bi ne bilo sence? Kakor bi obnebj brez svetlobe samo dosti ne bilo, da bi rastline rastle, tako morebiti tudi sama svetloba bi ne storila tega, kar stori zdaj luč, zdaj tema, tū svetloba, tam senca.

Če je tedaj temu tako, luna opravlja res važne reči. To razumeti je treba le pomisliti, kako je senca očitna in močna, ki se vidi, kedar luna prav svetlo sije, in če se z njo dnevna svetloba primerja pri oblačnem vremenu. Če je ravno taka dnevna svetloba močnejša kakor svetloba lune, vendar ne opravlja preočitne

sence, in bila bi tedaj za rastlinstvo gotovo slabeja pomoč kakor čista svetloba lune.

8. Samo po sebi se razume, da ta moč lunine svetlobe ni po vseh deželah enaka. Največa je v onih deželah, ki ob ravniku (ekvatorji) leže, kjer je navadno nebo čisto in jasno, dnevi in noči enaki in druge okoliščine ugodne.

9. Luna meseca aprila ali malega travna. Po tem, kar smo zdaj rekli, da ima luna svojo moč do rastlinstva, ni težko tudi škodljivosti lune malega travna razumeti. Rastlinski organi, perje in popki, v katerih svetloba neko gibanje obudi in v katerih se več sočnjave nahaja, postanejo po tem takem bolj občutljivi in o nižji toploti lunine svetlobe več trpé, kakor če bi jih ravno tak mraz pri ponočni temi zadel, ko so njih organi bolj otrpnjeni, zato ker nimajo potrebne svetlobe. Po tem takem morajo rastline pri enaki toploti več od mraza trpeti pri svetlobi lune kakor v temoti, in mogoče je, da kaka rastlina, na priliko, o mrazu le dveh stopinj uže zmrzne, kedar luna sije, ko drugač, to je, brez lunine svetlobe morebiti bi ne bila pozebla pri 5 stopinjah. Potem takem imajo kmetje prav, da jim je toliko za luno v malem in velikem travnu mar, ko so noči še rade tako mrzle, da so rastlinam lahko škodljive.

Šolske stvari.

Letno zborovanje društev: „Vdovsko učiteljsko društvo“; — „Slovensko učiteljsko društvo“ in „Narodna šola“ v Ljubljani.

(Dalje.)

Za zborovanjem „Vdovskega društva“ pričelo se je ono „Slovenskega učiteljskega društva“. Prvosednik g. nadržitelj Govekar pozdravi nazoče z vneto besedo, povdarja, da društvo krepko živi, omeni v kratkih potezah delovanja njegovega v preteklem letu, vnema nazoče k vstrajnosti, značajnosti, delovanju na literarnem polju itd. K sklepu svojega ogovora pozivlja zbrane učitelje na slavoklic Nj. veličanstvu presvitlemu vladarju Franc Jožefu I., kar se je s trikratnim ponavljanjem gromovito izvršilo.

Po predsednikovem ogovoru poročal je blagajnik gosp. Ivan Tomšič o stanju društva. Lansko leto je bilo ostalo gotovine 110 gold.; letos je vplačalo dozdej letnino 36 udov. Vsi dohodki znašajo 147 gold. 60 kr.; stroški pa 126 gold. 65 kr., tedaj ostane gotovine 20 gold. 95 kr. Udov je blizo 80. — Dalje poroča gosp. blagajnik, da mu je pisal gosp. Praprotnik (utemeljitelj „slov. učit. društva“), da zarad nevarne bolezni ne more priti v zbor, kar so nazoči z velikim obžalovanjem vzeli na znanje. Naznanilo nekega družega vnajega uda, da ne more priti v zbor, ki je lani mešetaril za glasoviti „kompromis“ med narodnimi in nemčurskimi učitelji, pa je bilo z glasno besedo: „Prav je, da ga ni!“ poplačano.

Tajnik gosp. Močnik prične zdaj poročati o društvenem delovanju. Naznanja, da so društveni udje dobili to leto na dar knjižico gosp. Ciperletovih „Pogovorov III. del“; in gosp. Lavterjevo knjigo: „Nekaj o načrtu za prirodoslovje“. Potem naznani, da je prvosednik gospod Govekar sestavil zbirko vseh znanih lesov po naših gozdih (okolo 30 plemen), kar se bo podarilo našim šolam. Zbirka je bila predložena na ogled. Tu pač na vso moč moramo pohvaliti velik trud g. predsednika, ki ga je imel s to napravo. (Priredjenih je menda okoli 30 tacih garnitur.) Lesni ko-